

บทที่ 8

นโยบายของรัฐบาลและแนววิเคราะห์สมัยรัฐบาล

นายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัย และนายกรัฐมนตรี พ.ศ.ท.ทักษิณ ชินวัตร พงษ์เทพ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดให้คณะรัฐมนตรีจะต้องแถลงนโยบายต่อที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาก่อนที่จะมีการบริหารราชการแผ่นดินเป็นผลให้การแถลงนโยบายมีความสำคัญตามมาตรา 211 และนอกจากนั้นเมื่อครบรอบ 1 ปี คณะรัฐมนตรีจะต้องทำรายงานเสนอผลการดำเนินงานของคณะรัฐมนตรี รวมทั้งปัญหาอุปสรรคต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาที่รัฐสภาที่รัฐสภาอีกด้วย จึงเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้ให้ความสำคัญต่อนโยบายของรัฐบาลอย่างมาก

นโยบายของรัฐจึงมีความแตกต่างกันไปตามค่านิยมของนักวิชาการแต่ละท่าน เช่น

เดวิด อีสตัน (David Easton) ได้ให้นิยามคำว่า “นโยบายรัฐเป็นการ แจกแจงคุณค่าต่าง ๆ อย่างถูกต้องตามกฎหมายสำหรับสังคมเป็นส่วนรวม”

ไอรา ชาร์ เคนกี (Ira Shar Kansky) ได้ให้ค่านิยมไว้สั้น ๆ แต่ครอบคลุมว่า “นโยบายของรัฐคือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐกระทำ”

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า นโยบายของรัฐหมายถึง แนวทางในการดำเนินงานของรัฐบาลที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการบริหาร โดยเห็นว่าถูกต้องและเหมาะสมกับสังคมกับสถานการณ์และเพื่อประโยชน์ของคนส่วนรวม

นโยบายของรัฐย่อมมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละยุคแต่ละสมัยและเป็นไปตามผู้นำของรัฐ ในขณะที่มีความต้องการเช่นไรอาจนำนโยบายที่ตนได้ใช้ในการหาเสียงเพื่อรณรงค์ในการเลือกตั้งมาเป็นนโยบายหลักหรืออาจนำนโยบายของแต่ละพรรคการเมืองมาผสมผสานกันในกรณีที่มีพรรคการเมืองหลายพรรคร่วมรัฐบาลระยะเวลาในการบริหารให้เป็นไปตามนโยบายก็จะแตกต่างกันไปอาจเป็นนโยบายเร่งด่วนหรืออาจเป็นนโยบายระยะยาว ซึ่งปัจจุบันในการดำเนินการโครงการใหญ่ที่มีงบประมาณในการดำเนินงานมากๆหรือมีผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่

จำเป็นต้องมีการวิจัยและศึกษาถึงผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้ให้สิทธิของชุมชน และประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนงานในการดำเนินการต่าง ๆ มากขึ้น จนบางครั้งอาจมองได้ว่าเสียงของคนส่วนน้อยดังกว่า หรือเป็นการรับฟังความคิดเห็นของคนส่วนน้อยมากกว่าคนส่วนใหญ่ เช่น โครงการขนาดใหญ่ที่ติดขัดและไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้หรือดำเนินการแล้วเสร็จก็ไม่สามารถเปิดใช้ได้เต็มที่ทำให้เกิดความสูญเสียอย่างมาก เช่น กรณีเขื่อนปากมูลที่จังหวัดอุบลราชธานีหรือในกรณีโครงการก่อสร้างโรงงานไฟฟ้าที่บ่อนอกและหินกรูด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นต้น บางโครงการเป็นโครงการที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างประเทศ เช่น โครงการท่อก๊าซไทยมาเลเซีย ที่จังหวัดสงขลา แต่จากการคัดค้านของประชาชน และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนในพื้นที่บางส่วน ก็ส่งผลให้โครงการดังกล่าวไม่สามารถเดินหน้าต่อไปได้ ซึ่งจะต้องรอผลการตัดสินใจของคณะรัฐมนตรีว่าจะมีความคิดเห็นอย่างไร และจะมีนโยบายในเรื่องดังกล่าวต่อไปอย่างไร นโยบายบางส่วนมีประโยชน์ต่อประชาชนเป็นส่วนรวมแต่นโยบายบางส่วนก็เกินไปเพื่อประโยชน์ของผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจโดยตรงประชาชนส่วนรวมได้รับผลประโยชน์เพียงเล็กน้อยหรือได้รับผลประโยชน์เฉพาะคนบางกลุ่มเท่านั้น ดังนั้น นโยบายของรัฐบาลจะดีหรือเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมหรือไม่ประชาชนเท่านั้นจะทราบได้ในยุคของสังคมการสื่อสารไร้พรมแดนเช่นปัจจุบัน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนเป็นไปได้อย่างกว้างขวางไม่ว่าโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมทั้งอินเทอร์เน็ตทำให้ความรู้มิได้จำกัดอีกต่อไป ประชาชนมีทางเลือกการรับรู้ข้อมูลมากขึ้น และฉลาดในการตัดสินใจมากขึ้น การดำเนินการตามนโยบายของรัฐจึงจำเป็นต้องพิถีพิถันมากขึ้น รอบครอบมากขึ้นและในที่สุดก็จะเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนมากขึ้น แต่ทั้งหมดนี้ก็จะได้รับประโยชน์สูงสุดก็จะเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนมากขึ้น แต่ทั้งหมดนี้ก็จะได้รับประโยชน์สูงสุดต่อเมื่อประชาชนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งจะต้องมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานตามนโยบายที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาลได้แถลงไว้ต่อรัฐสภาว่ามีการดำเนินการให้เป็นไปตามที่ได้แถลงไว้มาน้อยเพียงไร และเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนรวม หรือเพื่อประโยชน์ของบุคคลบางกลุ่ม หรือเพื่อพรรคพวกเพื่อนพ้องของตนเองหรือไม่

ในทางการเมืองในอดีตจะพบเห็นได้ว่านโยบายของพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่สังคมไทยเกือบทั้งหมดจะคล้ายกันซึ่งส่วนใหญ่จะร่างนโยบายของตนเองมาใช้ได้ทั้งหมดเพราะตั้งแต่ที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนมาปกครองปี 2475 มาใช้การปกครองแบบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

กษัตริย์เป็นประมุข ได้นำแบบอย่างมาจากประเทศอังกฤษจะไม่มีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งชุดใดที่สามารถอยู่บริหารประเทศได้ครบ 4 ปีตามวาระ จะมีก็แต่เพียงสภาผู้แทนราษฎรชุดปี 2539 เท่านั้นที่สภาสามารถอยู่ครบเทอม 4 ปี แต่มีนายกรัฐมนตรีในระหว่างเทอม 2 คน คือ คนแรก พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ดำรงตำแหน่งอยู่ได้ไม่ถึง 1 ปี โดยเข้ารับตำแหน่งเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2539 และลาออกเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2540 และต่อมา นายชวน หลีกภัย ได้เข้ารับตำแหน่งอีกครั้งเป็นสมัยที่สองเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2540 จนกระทั่งสภาหมดวาระและมีการเลือกตั้งทั่วไปใหม่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540 อย่างเต็มรูปแบบในการเลือกตั้งมีหน่วยงาน องค์กรอิสระต่าง ๆ เข้ามาตรวจสอบการเลือกตั้งเพื่อทำให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความเรียบร้อยปราศจากการซื้อสิทธิขายเสียงสมดังเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

นโยบายของรัฐแต่ละยุคแต่ละสมัยย่อมมีความสำคัญแตกต่างกันไปสุดแล้วแต่ผู้นำของแต่ละประเทศจะเป็นเช่นไร เช่น ในกรณีประเทศอังกฤษภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองพรรคที่ได้รับความนิยมไว้วางใจจากประชาชนชาวอังกฤษ ได้แก่ พรรคแรงงาน ซึ่งผู้นำพรรค ได้แก่ เคมเมนต์ แอดลี และได้รับความไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง นโยบายที่นายแอดลีนำมาใช้และถือว่าโดนใจประชาชนชาวอังกฤษส่วนใหญ่ ได้แก่ การออกกฎหมายประกันสังคม (National Insurance Act) เป็นการให้เงินบำนาญแก่ผู้ที่ไม่มียานทำ ผู้ชรา แม่เฒ่าและเด็กกำพร้าในปี 1946 และต่อมาได้ออกกฎหมายพระราชบัญญัติบริการสาธารณสุขแห่งชาติ (Nation Health Act) ซึ่งให้การบริการรักษาพยาบาลทุกชนิดโดยไม่คิดมูลค่า (ไม่เกินแม้กระทั่ง 30 บาท) และการที่รัฐเข้าไปควบคุมโรงพยาบาลและบริการทางการแพทย์อื่น ๆ นอกจากนี้ยังได้เร่งรัดการดำเนินการติดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการศึกษาในการให้การศึกษาในระดับมัธยมศึกษา โดยไม่คิดมูลค่าให้แก่ทุกคนและในปี 1947 ได้กำหนดอายุของผู้ที่จะออกจากโรงเรียนเป็นเวลา 15 ปี การนำนโยบายของพรรคแรงงานดังกล่าวมาใช้ในช่วงหลังสงครามโลก ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศได้รับความบอบช้ำจากสงคราม จะต้องใช้เงินจำนวนมากในการบูรณะฟื้นฟูประเทศ แต่ปรากฏว่าพรรคแรงงานกลับใช้เงินจำนวนดังกล่าวไปกับการปฏิรูปสังคมให้เป็นรัฐสวัสดิการ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วนโยบายดังกล่าวของพรรคแรงงานในอดีต ดูเหมือนจะใกล้เคียงกับนโยบายของพรรคการเมืองบางพรรคในปัจจุบันของประเทศไทย (2545) และภายหลังจากการเลือกตั้งในปี 1951 พรรคแรงงานได้พ่ายแพ้แก่พรรคอนุรักษนิยม ซึ่งพรรคอนุรักษนิยมในขณะนั้น ได้ใช้ยุทธวิธีในการหาเสียงโดยใช้สื่อการ โฆษณาและการใช้โทรทัศน์ให้เกิดประโยชน์ในทางการเมือง แต่ยัง

ไม่ถึงกับใช้ดาวเทียมในการหาเสียง การกลับมาของพรรคอนุรักษนิยมในครั้งนี้ สามารถทำให้ประเทศอังกฤษกลับมารุ่งเรืองได้อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นเพราะความแตกแยกกันเองในพรรคแรงงานและส่วนหนึ่งมาจากเป็นช่วงที่เศรษฐกิจโลกเริ่มสดใสขึ้นและเป็นช่วงที่สงครามเกาหลีได้สิ้นสุดลง อังกฤษเป็นประเทศที่ได้รับประโยชน์จากการค้าต่าง ๆ เป็นอันมากประชาชนชาวอังกฤษได้รับมาตรฐานการครองชีพที่สูงขึ้น มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเริ่มมีเงินเก็บเป็นของตนเองนโยบายของพรรคอนุรักษนิยมจึงได้รับการตอบรับจากประชาชนชาวอังกฤษเป็นอย่างดี แต่พรรคอนุรักษนิยมก็มีได้และต้องนโยบายของพรรคแรงงานที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคมต่าง ๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า นโยบายของแต่ละพรรคการเมืองของผู้นำแต่ละยุคแต่ละสมัยจะมีความแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของสังคมไทยแต่ละช่วงเวลา ซึ่งหากนโยบายใดของพรรคใดเป็นที่นิยมหรือได้รับการตอบรับของประชาชนพรรคการเมืองก็จะได้รับความนิยมและสามารถเข้าไปบริหารประเทศภายใต้้นโยบายของตนเองได้

แต่ในทางกลับกันหากนโยบายของพรรคการเมืองใด เมื่อได้นำไปปฏิบัติแล้วไม่สามารถบรรลุผล หรือไม่สามารถทำให้ประชาชนได้รับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ผลที่ตามมาคือ การพ่ายแพ้การเลือกตั้งในครั้งต่อไป และนั่นคือการเมืองของประเทศแม่แบบประชาธิปไตย คือ ประเทศอังกฤษ ซึ่งประเทศไทยได้นำมาเป็นแม่แบบอย่างไม่มากก็น้อยและแม้ระยะเวลาได้ล่วงเลยมานานกว่า 55 ปีแล้วก็ตาม การนำนโยบายของประเทศอังกฤษในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นำกลับมาปิดฝืนและประยุกต์ใช้กับประเทศไทยในปัจจุบันก็เป็นผลสำเร็จที่สามารถทำให้รัฐบาลภายใต้การนำของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ได้รับความสำเร็จ ได้รับการเลือกตั้งนำลูกพรรคเข้ามาได้มากถึงเกินครึ่งหนึ่งของจำนวน ส.ส. ทั้งหมด (500 คน) และได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลในที่สุดและนโยบายดังกล่าวจะถูกนำมาปฏิบัติให้เกิดผลได้สำเร็จสมดังที่ได้หาเสียงไว้หรือไม่ระยะเวลา 4 ปีต่อมาจะเป็นคำตอบและพรรคไทยรักไทยจะครองใจประชาชนชาวไทยไปได้อีกนานหรือไม่เพียงใดก็ขึ้นอยู่กับผู้นำนโยบายไปปฏิบัติกันเอง

ณ ที่นี้จะได้นำนโยบายของคณะรัฐมนตรีสองชุดมาเพื่อการศึกษา คือ นโยบายของรัฐบาลยุคนายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัย ที่เข้ามาบริหารราชการในช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2540 จนถึงหมดวาระของรัฐบาลชวน หลีกภัยกับนโยบายของรัฐบาลนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาก่อนจะบริหารประเทศ เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 ดังนี้

นายชวน หลีกภัย (9 พฤศจิกายน 2540 – 8 กุมภาพันธ์ 2544)

นับตั้งแต่พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ได้เข้ารับแต่งตั้งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2539 จนถึงวันที่ 6 พฤศจิกายน 2540 ได้เกิดเหตุการณ์และวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ขึ้นอย่างมากมาจนกระทั่งได้ลาออกจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2540 ช่วงระยะเวลาเพียง 3 วัน นับจากวันที่ 6 พฤศจิกายน 2540 ถึง 9 พฤศจิกายน 2540 การเมืองประเทศไทยได้เกิดประวัติศาสตร์ทางการเมืองที่จะต้องศึกษากันอย่างมากเกิดการแย่งชิงความได้เปรียบเสียเปรียบทางการเมืองอย่างมากซึ่งในขณะนั้นได้แบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ 1. ฝ่ายรัฐบาลเดิมมีพรรคความหวังใหม่ เป็นแกนนำต้องการสนับสนุนให้พลเอก ชชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรีกับฝ่ายที่ 2 ที่มีพรรคประชาธิปัตย์แกนนำฝ่ายค้านต้องการเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลได้มีความพยายามรวบรวมเสียงของสมาชิกสภาในซีกรัฐบาลใหม่สนับสนุนผู้ที่อยู่เบื้องหน้าและเบื้องหลังของความสำเร็จในการจัดตั้งรัฐบาลของพรรคประชาธิปัตย์ในครั้งนั้น ได้แก่ พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ เลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ ในขณะนั้นได้เชิญพรรคกิจสังคม ซึ่งในขณะนั้นหัวหน้าพรรค ได้แก่ นายมนตรี พงศ์พานิช ได้สนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลและได้รวบรวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนของพรรคประชากรไทยหรือส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดของพรรคประชากรไทยให้มาร่วมสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลจนเกิดศัพท์ทางการเมืองและเกิดการวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองอย่างมากมารวมทั้งเรียกกลุ่มทางการเมือง ส.ส. ของพรรคประชากรไทยที่สนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์นี้ว่า “กลุ่มงูเห่า” ซึ่งหัวหน้าพรรคประชากรไทยในขณะนั้นคือนายสมักร สุนทรเวช ได้เปรียบเปรยไว้ว่ากลุ่ม ส.ส. ดังกล่าวเปรียบเสมือนงูเห่าที่พรรคประชากรไทยซึ่งเปรียบเสมือนชวานาได้รับการดูแลแต่กลับหักหลังซึ่งนายสมักร สุนทรเวช เองไม่ยินดีในการเข้าร่วมรัฐบาลที่มีพรรคประชาธิปัตย์ แกนนำด้วยความรู้สึกไม่พอใจเป็นการส่วนตัว ทั้งที่ตนเองในอดีตที่เคยสังกัดพรรคประชาธิปัตย์มาก่อน โดยนายสมักร สุนทรเวช ได้เป็นสมาชิกและรัฐมนตรีของพรรคประชาธิปัตย์ในสมัย พ.ศ. 2519 ซึ่งในขณะนั้นได้รับความยินยอมจากประชาชนชาวกรุงเทพฯเป็นอย่างมากเอาชนะพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่เดิมเกือบทั้งหมด ทางด้านแกนนำของกลุ่ม ส.ส. ที่สังกัดพรรคประชากรไทยที่มาสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์แกนนำกลุ่มในครั้งนั้น ได้แก่ นายวัฒนา อิศวเหม ซึ่งคุมทีม ส.ส. ในส่วนของจังหวัดสมุทรปราการ รวมทั้งนายชิงพันธ์ มานะสิการซึ่งเป็นผู้ที่อาจเรียกได้ว่ามีความ

สนิทสนมกับนายสมัคร สุนทรเวช มากที่สุดผู้หนึ่งก็เข้าร่วมในกลุ่มนี้ด้วย ทำให้การโหวตเสียงเลือกนายกรัฐมนตรีครั้งนี้จำนวนของ ส.ส. มีความหมายมากที่สุดและในที่สุดนายชวน หลีกภัย ก็ได้รับเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรีด้วยจำนวนเสียงมากเป็นสมัยที่สอง ซึ่งในขณะนั้นอาจกล่าวได้ว่าประชาชนได้ฝากความหวังกับทีมงานเศรษฐกิจของนายชวน หลีกภัย อย่างมากจนมองข้ามบางสิ่งบางอย่างทางการเมืองและการควบคุมสมาชิกของพรรคการเมืองไปอย่างสิ้นเชิง

คณะรัฐมนตรีชุดแรกของนายชวน หลีกภัย ประกอบด้วย (14 พฤศจิกายน 2540)

1. นายพิชัย รัตตกุล	เป็น	รองนายกรัฐมนตรี
2. นายสุภชัย พานิชภักดิ์	เป็น	รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
3. นายปัญญา เกสรทอง	เป็น	รองนายกรัฐมนตรี
4. นายสุวิทย์ คุณกิตติ	เป็น	รองนายกรัฐมนตรี
5. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์	เป็น	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
6. นายสาวิตรี โปธิวิหก	เป็น	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
7. นายจรินทร์ ทัศนวิสิษฐ์	เป็น	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
8. นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	เป็น	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
9. พลอากาศเอกสมบุญ ระหงส์	เป็น	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
10. นายไชยยศ สະสมทรัพย์	เป็น	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
11. นายชวน หลีกภัย	เป็น	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
12. พลเอกวัฒนชัย วุฒิสิริ	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
13. นายธารินทร์ นิมมานเหมินทร์	เป็น	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
14. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
15. นายพิสิฐ ลี้อาธรรม	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
16. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ	เป็น	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
17. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
18. นายปองพล อดิเรกสาร	เป็น	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
19. นายวิรัช รัตนเศรษฐ	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

20. นายสมชาย สุนทรวัฒน์	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
21. นายเนวิน ชิดชอบ	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
22. นายสุเทพ เทือกสุบรรณ	เป็น	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
23. นายประดิษฐ์ กัทรประสิทธิ์	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
24. นายสนธยา คุณปลื้ม	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
25. นายเฉลิมชัย สะสมทรัพย์	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
26. นายไพฑูรย์ แก้วทอง	เป็น	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
27. นายโพธิพงษ์ ถ้ำสำ	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
28. พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์	เป็น	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
29. นายชำนาญ สัคคีเศรษฐ์	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
30. นายวัฒนา อัสวเหม	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
31. นายประพัทธ์ โพธิสุธน	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
32. นายพินิจ จารุสมบัติ	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
33. นายสุทัศน์ เงินหมื่น	เป็น	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
34. นายไทรรงค์ สุวรรณศิริ	เป็น	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการ สังคม
35. นายจองชัย เทียงธรรม	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและ สวัสดิการสังคม
36. นายประกอบ สังข์โต	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและ สวัสดิการสังคม
37. นายยิ่งพันธ์ มานะสิการ	เป็น	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
38. นายพรเทพ เตชะไพบูลย์	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
39. นายชุมพล ศิลปอาชา	เป็น	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
40. นายสมศักดิ์ ปรีศนันท์	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
41. นายอาคม เองฉ้วน	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

42. นายรักเกียรติ สุขชนะ	เป็น	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
43. นายธีระวัฒน์ สิริวันสาณฑ์	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
44. นายคำรณ ณ ลำพูน	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
45. นายสมศักดิ์ เทพสุทิน	เป็น	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
46. นายพลกฤษณ์ หงษ์ทอง	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
47. นายอนุรักษ์ จูริมาศ	เป็น	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
48. นาวาโทเดชา สุขารมณ์	เป็น	รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

รัฐบาลนายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัย แบ่งนโยบายที่สำคัญออกได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ ดังนี้

1. นโยบายทางการเมือง การปกครอง การบริหารราชการ ความมั่นคงและการต่างประเทศ

1.1 นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แบ่งออกเป็นระยะเร่งรัดการออกกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นๆ ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สนับสนุนกิจการขององค์กรทั้งหลายที่จัดตั้งขึ้นใหม่หรืออยู่ระหว่างการเตรียมการที่จะจัดตั้งตามรัฐธรรมนูญทั้งในด้านอัตราค่าจ้าง งบประมาณ การอำนวยความสะดวกต่าง ๆ คุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของนักวิชาการและสื่อสารมวลชนทั้งของรัฐและของเอกชนในการให้การศึกษา อบรม คั้นคว้าวิจัย รวมทั้งส่งเสริมให้มีบทบาทในการปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจและเนื้อหาสาระของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญทั้งกำหนดมาตรการในการตรวจสอบ การส่งเสริม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการตัดสินใจการเมืองในเรื่องสำคัญ

1.2 การปฏิรูประบบบริหารราชการ การปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญปรับปรุงระบบงานภาคราชการและรัฐวิสาหกิจให้ประชาชนมีส่วนร่วมและปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยจัดทำแบบพัฒนาระบบราชการและมาตรฐานคุณภาพงานราชการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ รวมทั้งข้าราชการให้มีความซื่อสัตย์สุจริต และพัฒนาบุคลากรภาครัฐให้มีประสิทธิภาพเพื่อรองรับความขยายตัวและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ เร่งรัดการออกกฎหมายเพื่อกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ โดยให้

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรง ลดบทบาทการดำเนินงานกิจการภาครัฐ โดยให้รัฐเป็นเพียงมีหน้าที่ช่วยเหลือเท่านั้นมิให้รัฐดำเนินการเอง

2. นโยบายความมั่นคง

ส่งเสริมบทบาทกองทัพให้มีความกระตือรือร้นและมีขีดความสามารถในการพัฒนาบุคลากรในกองทัพให้มีขวัญและกำลังใจดีขึ้น เพิ่มทักษะให้แก่ทหารและครอบครัวทั้งทางด้านอนามัย กีฬา ฝึกอาชีพอยู่อย่างมีเกียรติยศ ศักดิ์ศรีและพัฒนากองทัพให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ

3. นโยบายการต่างประเทศ

ยึดมั่นพันธกรณีที่มีตามกฎบัตรสหประชาชาติ สนธิสัญญา และข้อตกลงต่าง ๆ และความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศผู้ค้า ภายใต้ระบบการค้าเสรีโดยมีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม ลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ส่งเสริมสิทธิและประโยชน์ของคนไทย แรงงานและธุรกิจในด้านต่าง ประเทศ โดยให้ความสำคัญในการร่วมมือในเวทีระหว่างประเทศ ส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชน

ส่วนที่ 2 นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

1. นโยบายเร่งด่วน การเสริมสร้างเสถียรภาพและความเชื่อมั่นในระบบเศรษฐกิจ รักษาเงินทุนระหว่างประเทศให้อยู่ในระดับที่เพียงพอต่อการสร้างความเชื่อมั่น การเพิ่มรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ การบรรเทาผลกระทบทางเศรษฐกิจด้วยการบรรเทาปัญหาการว่างงาน ปัญหาค่าครองชีพ ปัญหาทางสังคม

2. นโยบายระยะปานกลาง การปรับโครงสร้างและพัฒนาสังคม การสร้างเสริมแหล่งเงินทุน เพื่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ ควรปรับโครงสร้างการผลิตทั้งด้านการเกษตร อุตสาหกรรม และการบริการ เพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน การปรับโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง สื่อสาร พลังงาน สาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่าง ๆ การพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพัฒนาคนและสังคม ทางด้านแรงงาน การศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรมการกีฬา ด้านสุขภาพอนามัย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากรุงเทพมหานคร

พรรคประชาธิปัตย์ภายใต้การนำนโยบายของ นายชวน หลีกภัย ที่ได้แสดงไว้ต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2540 ได้ถูกนำมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมแต่จะถูกใจพ้อใจกับบุคคลหรือ กลุ่มบุคคลใดหรือไม่ ประชาชนเท่านั้นคือ ผู้ตัดสินและนับได้ว่าเป็นรัฐบาลหรือ ส.ส. ชุดแรกที่ได้ อยู่จนครบวาระ 4 ปี นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ไม่เคยมีสภาใดมาจากการเลือกตั้งที่อยู่จนครบวาระ 4 ปีมาก่อน

และเมื่อครบ 4 ปีแล้ว ได้มีการจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปใหม่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ 2540 เป็นครั้งแรกอย่างเต็มรูปแบบมีการแบ่งขั้วทางการเมืองอย่างเห็นได้ชัด ระหว่างขั้วพรรคประชาธิปัตย์และขั้วพรรคไทยรักไทย พรรคที่ถูกมองว่ามีความได้เปรียบในทาง การเมืองซึ่งหัวหน้าพรรค คือ บุรุษที่มีความมั่งคั่งติดอันดับโลกเป็นเจ้าของธุรกิจโทรศัพท์มือถือ เจ้าของสัมปทานดาวเทียมดวงแรกของไทยคือ “ดาวเทียมไทยคม” และยังเข้าไปถือหุ้นและมีส่วน เกี่ยวข้องในธุรกิจอีกมากมายหลายประเภท แม้กระทั่งสื่อ เช่น การเข้าเทคโอเวอร์หรือการครอบงำ กิจการสถานีวิทยุโทรทัศน์ ไอทีวี โดยบริษัทชินคอปอเรชั่น จำกัด ด้วยการวางแนวทางการเมือง อย่างเป็นระบบและผู้เข้ามาช่วยเหลือจำนวนมากส่วนใหญ่เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการหาเสียงโดยวิธี ไฮเทคเทคโนโลยี ไม่ว่าจะหาเสียงผ่านทางดาวเทียมหรือการใช้ระบบ ประชาสัมพันธ์โดยจ้างบริษัทที่มีความชำนาญ จนเข้าไปถึงประชาชนส่วนใหญ่และนับว่าเป็น มิติใหม่ที่ได้มีการเผยแพร่นโยบายของพรรคการเมืองให้เห็นภาพโดยรูปธรรม จับต้องและ สามารถมองเห็นภาพได้อย่างชัดเจน แม้จะมีผู้มองว่าเป็นนโยบายที่ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ไม่ว่าจะป็นนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค หรือพักหนี้เกษตรกร 3 ปี หรือกองทุนหมู่บ้าน นโยบาย ต่าง ๆ เหล่านี้ นับว่าถูกใจประชาชนในชนบทส่วนใหญ่ ซึ่งต้องยอมรับว่าเกษตรกรคือประชากรกว่า 80% ของประเทศและในจำนวนดังกล่าวเป็นหนี้ ทั้งนี้ในระบบและหนี้ในระบบเกือบร้อยละ 90% จะมีก็แต่ประชากรเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ไม่มีหนี้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีรายได้น้อย ดังนั้น นโยบายดังกล่าวของพรรคไทยรักไทยจึงเป็นส่วนสำคัญผลักดันให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้ขึ้น มาเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 23 ของประเทศไทยได้จำนวน ส.ส.ในสังกัดของพรรคไทยรักไทยเข้า มาได้ถึง 248 คน จากจำนวนทั้งสิ้น 500 คน ซึ่งเมื่อรวมทั้งพรรคพันธมิตรอย่างพรรคความหวัง ใหม่แล้ว จำนวนเสียงซึ่งเกินกว่าถึงหนึ่งของ ส.ส. ทั้งหมด (ตอนนั้นยังไม่รวมพรรคเสรีธรรมและ ความหวังใหม่)

รัฐบาลนายกรัฐมนตรี พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ประกอบด้วยนโยบายหลักดังนี้

1. นโยบายเร่งด่วน ได้แก่ การพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย เป็นเวลา 3 ปี จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านแห่งละ 1 ล้านบาท จัดตั้งธนาคารประชาชนสนับสนุนให้รัฐวิสาหกิจมีความพร้อมในการเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ และสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โครงการ 30 บาท รักษาทุกโรค และส่งเสริมประชาชนให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

2. นโยบายเศรษฐกิจ ประกอบด้วย นโยบายทางด้านการคลังโดยการกระตุ้นเศรษฐกิจที่มีผลต่อการยกระดับรายได้ของประชาชนโดยคงภาวะการขาดดุลการคลังต่อไปอีกระยะหนึ่ง จัดทำระบบการเบิกจ่ายงบประมาณใหม่ ลดการลงทุนที่มีมูลค่าการนำเข้าสูง ปรับปรุงระบบภาษีให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ สนับสนุนการส่งออกการระดมทุน และการสร้างผู้ประกอบการใหม่ วางระบบการจัดเก็บภาษีที่ประหยัดสะดวก โปร่งใสสำหรับผู้เสียภาษี ขจัดการตีความซับซ้อนการรักษาวินัยการคลังในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจจัดทำแผนบริหารทรัพย์สินและหนี้สินสาธารณะที่มีประสิทธิภาพประหยัด

นโยบายด้านการเงิน สถาบันการเงิน และตลาดทุน

3. นโยบายการสร้างรายได้

3.1 ด้านการเกษตร

3.2 ด้านอุตสาหกรรม

3.3 ด้านการบริการ

ด้านการเกษตร ประกอบด้วยการพัฒนาพื้นที่ และเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร การพัฒนาของตลาดในประเทศและสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนชนบท การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรในตลาดโลก

ด้านอุตสาหกรรม ปรับโครงสร้างการผลิตในภาคอุตสาหกรรมเสริมสร้างให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐาน พัฒนาบุคลากรและแรงงานภาคอุตสาหกรรมให้ สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคต พัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็ก ส่งเสริมบทบาทสถาบันการเงินเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและสนับสนุนให้เกิดผู้ประกอบการใหม่ ๆ

ด้านบริการและการท่องเที่ยว ด้วยการปรับปรุงปัจจัยพื้นฐานอันจำเป็นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ส่งเสริมความสามารถในการแข่งขัน เร่งรัดผู้ประกอบการด้านบริการให้มีความรู้ และทักษะทั้งด้านภาษา การบริการ การจัดการ เร่งฟื้นฟูความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อ เปิดประตูด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งขจัดปัญหา อุปสรรคในการท่องเที่ยว สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว เร่งพัฒนาบูรณะฟื้นฟูมรดกและสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวใหม่เพิ่มความ หลากหลายของการท่องเที่ยวใหม่ ๆ

4. นโยบายการพาณิชย์และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

แบ่งออกเป็นด้านการพาณิชย์ ด้านการค้าสินค้าและบริการด้านเศรษฐกิจระหว่าง ประเทศ สนับสนุนภาคเอกชนให้เกิดความพร้อมและการแข่งขันในเวทีการค้าระหว่างประเทศ พัฒนานุเคราะห์ ข้อมูลข่าวสารและปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารราชการภาครัฐ

5. นโยบายด้านการคมนาคม

ส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม ขนส่ง สื่อสารทั้งในประเทศและ เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเป็นศูนย์กลางคมนาคมทางบกในภูมิภาคและพัฒนาการ พาณิชยนาวี และปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการขนส่งทางอากาศ

6. นโยบายการพัฒนาแรงงาน

ส่งเสริมให้เอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะและฝีมือแรงงาน ส่งเสริมมาตรการ ด้านการประกันสังคม คู่ครองแรงงานไทยในต่างประเทศ และกำหนดมาตรการที่เหมาะสม สำหรับแรงงานต่างด้าว

7. นโยบายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

เร่งพัฒนานุเคราะห์ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีให้เพียงพอเพื่อตอบสนองต่อการ พัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ส่งเสริมด้านการวิจัยและการพัฒนา โดยสนับสนุนหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสำหรับการบริหารและการจัดการสมัยใหม่ และแก้ไข กฎหมายให้เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและให้ความคุ้มครองต่อ ทรัพย์สินทางปัญญา

8. นโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จัดให้มีการบริหารและจัดการสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลาย ทางชีวภาพแบบบูรณาการ โดยยึดหลักธรรมชาติและ การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

ดั้งเดิม ควบคุมและกำจัดการฉ้อโกง เพิ่มขีดความสามารถของไทยสำหรับการแสวงหาการบริหารจัดการ อนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติทุกแหล่ง

9. นโยบายการพลังงาน

ส่งเสริมการใช้พลังงานแบบผสมผสาน โดยสนับสนุนให้มีการพัฒนาการใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติซึ่งเป็นทรัพยากรในประเทศและจัดหาแหล่งพลังงานทดแทน สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีแนวโน้มใหม่เพื่อการประหยัดพลังงาน

10. นโยบายเสริมสร้างสังคมแข็งแกร่ง

10.1 จัดตั้งกองทุนประกันสุขภาพแห่งชาติ

ส่งเสริมการผลิต พัฒนาและกระจายกำลังคน และสถานบริการด้านสุขภาพให้มีจำนวนเพียงพอกับความต้องการของประเทศ

10.2 ส่งเสริมกิจกรรมด้านการกีฬา

เพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาชน สนับสนุนการแข่งขันกีฬาระดับประเทศและระดับนานาชาติอย่างเป็นระบบ

10.3 ด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

เข้มงวดการใช้กฎหมายและแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ารับการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสภาพร่างกายของผู้ติดยาเสพติด

10.4 ด้านครอบครัว เด็ก เยาวชน สตรีและผู้สูงอายุ

จึงจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมหาบุคลากรในชุมชน แก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษผู้ที่ละเมิดสิทธิเด็กในทุกด้าน และยินยอมการให้หลักประกันแก่ผู้สูงอายุ ส่งเสริมสิทธิและบทบาทของสตรี

10.5 ด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส

ให้การสงเคราะห์และการพัฒนาแก่ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้ด้อยโอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถพึ่งตนเองได้

11. นโยบายการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

11.1 ด้านการศึกษา เร่งรัดให้มีระบบและโครงสร้างทางการศึกษา ให้มีคุณภาพ เน้นคุณภาพและประสิทธิภาพ และความเที่ยงธรรมในการบริหารจัดการศึกษาทุกประเภทและทุกระดับ พัฒนาระบบเทคโนโลยีทางการศึกษาและเครือข่ายสารสนเทศ ส่งเสริมและสนับสนุนให้

ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบการจัดการศึกษา และฝึกอบรมโดยรัฐเป็นผู้วางระบบนโยบายสนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ส่งเสริมให้เกิดบูรณาการศึกษาศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและกีฬา ปฏิรูปการเรียนรู้โดยยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมวิชาชีพครูให้มีศักดิ์ศรี เป็นที่ยอมรับนับถือและไว้วางใจจากสาธารณชน ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีวินัย รักงานและทำงานเป็น ให้โอกาสแก่ผู้สำเร็จการศึกษากลับมาบังคับหรือมัธยมปลาย ผู้ว่างงาน และผู้สูงอายุได้ฝึกงานอาชีพอย่างน้อย 1 อาชีพ พร้อมทั้งส่งเสริมให้เป็นผู้ประกอบการอิสระได้ปฏิรูปการอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น และพัฒนาถึงระดับปริญญาตรี เพื่อตอบสนองต่อภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและภาคบริการ รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เข้าถึงทักษะในสถานประกอบการ

11.2 *ด้านการศาสนา* ส่งเสริมและสนับสนุนศาสนศึกษาและศาสนทายาทเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรม สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาศาสนธรรม และร่วมประกอบพิธีกรรมทางศาสนามากขึ้น เพื่อให้ศาสนิกชนต่างศาสนาร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม

11.3 *ด้านวัฒนธรรม* ส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา ได้สืบค้นและศึกษาเรื่องราวของมรดกศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อการอนุรักษ์เผยแพร่มรดกศิลปวัฒนธรรมไทย พัฒนาแหล่งวัฒนธรรม ศิลปวัตถุและโบราณสถานให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งรายได้ของประชาชน ประสานให้ประชาชนและเยาวชนมีบทบาทและกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมร่วมกับสถาบันศึกษา สนับสนุนให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณและเผยแพร่วัฒนธรรมไทยอย่างสมศักดิ์ศรีและสร้างสรรค์

12. นโยบายความมั่นคงแห่งรัฐ

พัฒนาระบบป้องกันประเทศให้มีขีดความสามารถป้องกันตนเองและรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยการเสริมสร้างความสามัคคีของประชาชน เพื่อร่วมพัฒนาระบบการป้องกันประเทศตามแนวทางการพัฒนาความพร้อมของกองทัพ ตลอดจนปรับปรุงโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการของกระทรวงกลาโหมและกองทัพเพื่อให้กองทัพมีความพร้อมในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน สนับสนุนกองทัพในการให้ความร่วมมือกับส่วนราชการ สนับสนุนให้กองทัพมีส่วนร่วมกับภาครัฐในการดูแลสุขภาพอนามัย การศึกษาและการฝึกอาชีพ เพิ่มรายได้ให้แก่กำลังพลและสมาชิกครอบครัว

13. นโยบายด้านการต่างประเทศ

มุ่งดำเนินนโยบายการต่างประเทศ โดยเน้นการทูตเชิงรุกด้านเศรษฐกิจ ชีคหลักการดำเนินงานด้านความมั่นคง การพัฒนาและการสร้างสันติภาพระหว่างประเทศ ส่งเสริม รักษา และคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของประเทศ รวมทั้งของภาคเอกชนไทย พื้นฟูกระชับความสัมพันธ์และความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านและประเทศในภูมิภาคเอเชียอย่างเร่งด่วน ด้วยการสานต่อหรือริเริ่มความสัมพันธ์และความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในทุกด้าน ทั้งในระดับทวิภาคและพหุภาคี เพื่อนำมาซึ่งความเข้าใจอันดีระหว่างกันในการแก้ไขปัญหา

14. นโยบายความปลอดภัยของประชาชน

ดูแลให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยมุ่งเน้นมาตรการทั้งการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทุกประเภท พร้อมทั้งจัดระบบป้องกันสาธารณภัยและอุบัติเหตุอย่างมีประสิทธิภาพทั่วถึงและทันทั่วถึง สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและสาธารณภัยในชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง

15. นโยบายบริหารราชการแผ่นดิน

ด้านการปฏิรูปการเมือง เร่งรัดการตราและแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ส่งเสริมให้ใช้หลักสิทธิมนุษยชนในการบริหารราชการ สนับสนุนการทำงานขององค์กรอิสระต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใสและถูกตรวจสอบได้ ส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มของประชาชนขึ้นเป็นองค์กรประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ ส่งเสริมให้ประชาชนและองค์กรประชาชนของไทยมีความร่วมมืออันดีกับประชาชนและองค์กรประชาชนในประเทศต่าง ๆ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ระหว่างประเทศและระหว่างประชาชน

15.1 ด้านการบริหารราชการ ปฏิรูประบบราชการให้มีประสิทธิภาพและมีโครงสร้างที่กระชับเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ปรับปรุงบทบาทของภาครัฐจากผู้ปฏิบัติ และควบคุมมาเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก ปรับกระบวนการบริหารราชการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้ประชาชนได้รับการบริการข้อมูลข่าวสารอย่างกว้างขวาง รวดเร็วและเท่าเทียมกัน เร่งพัฒนาคุณภาพของข้าราชการให้มีทัศนคติที่เอื้อต่องานบริการประชาชน เร่งรัดและปรับ

เปลี่ยนกระบวนการจัดทำและจัดสรรงบประมาณให้เป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบายและ ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ

15.2 *ด้านการกระจายอำนาจ* ให้ความสำคัญและการจัดเก็บรายได้ท้องถิ่น และการกระจายอำนาจทางการคลังสู่ท้องถิ่นเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถจัดการบริหารงบประมาณของตนเองได้อย่างอิสระมากขึ้น ส่งเสริมการกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นให้มีความชัดเจนเหมาะสมตามขั้นตอนของการกระจายอำนาจ ส่งเสริมให้ประชาชนภาคประชาสังคมและองค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น

15.3 *ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต* ดำเนินมาตรการลงโทษทั้งทางวินัยทางปกครอง ทางแพ่ง ทางอาญาและทางภาษีอย่างเด็ดขาด รวดเร็วและเป็นธรรมแก่ผู้ทุจริตหรือมีส่วนปกป้องผู้ทุจริตตรงต่ออย่างจริงจังและปลูกฝังจิตสำนึกและค่านิยมของสังคมให้ประชาชนร่วมกันต่อต้านการทุจริตและการประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐส่งเสริมให้การรวมตัวเป็นองค์กรภาคประชาชน และส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทและส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปฏิรูปกระบวนการและการใช้งบประมาณแผ่นดินและระบบการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพในการอนุมัติงบประมาณ

15.4 *ด้านการพัฒนากระบวนการยุติธรรมและการปฏิรูปกฎหมาย* เร่งรัดและจัดโครงสร้างกระทรวงยุติธรรมให้มีบทบาทและมีหน้าที่ครอบคลุมกระบวนการยุติธรรมอย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้จ่ายมาตรการระงับข้อพิพาทนอกเหนือจากการระงับข้อพิพาทโดยศาล ปรับปรุงระบบและวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดให้มีความหลากหลาย มีประสิทธิภาพในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ส่งเสริมให้ชุมชนประชาชนและเครือข่ายองค์กรประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นในกระบวนการยุติธรรม เร่งดำเนินการปฏิรูปกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ที่ล้าสมัยให้เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในปัจจุบัน และยึดหยุ่นต่อสถานการณ์ในอนาคต สนับสนุนการศึกษาวิจัยทางด้านนิติศาสตร์สาขาอื่นที่เกี่ยวข้องแก่ภาครัฐและเอกชนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงหรือการเสนอร่างกฎหมายที่มีความสำคัญ และเป็นต่อการพัฒนาประเทศ

16. นโยบายพัฒนาภูมิภาคและกรุงเทพมหานคร

16.1 *ด้านการพัฒนาภูมิภาค* ให้มีการยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาภูมิภาคที่เหมาะสม และสอดคล้องกับคุณลักษณะเด่นทางด้านภูมิศาสตร์ ทรัพยากรและศักยภาพ การพัฒนาของ ประชาชนในแต่ละภูมิภาค กระจายและเชื่อมโยงการพัฒนาาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน ระบบ การขนส่งคมนาคมและสื่อสาร รวมทั้งการสร้างเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ให้เพียงพอ ส่งเสริมและสนับสนุนให้จังหวัดต่าง ๆ ที่มีความพร้อมเกิดการรวมกลุ่มและประสาน กันเพื่อพัฒนาขึ้นเป็นกลุ่มจังหวัดหรือพื้นที่เฉพาะ จัดระบบการวางผังเมืองให้สอดคล้องกับทิศทาง ของการพัฒนา และความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมการบังคับใช้ กฎหมายว่าด้วยการผังเมืองอย่างจริงจัง

16.2 *ด้านการพัฒนากรุงเทพมหานคร* สนับสนุนการกำหนดรูปแบบและโครงสร้าง ใหม่ของเมืองหลวง โดยการวางแผนการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ในกรุงเทพมหานครให้มีความชัดเจน ส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นของกรุงเทพ มหานครให้มีความคล่องตัว เป็นอิสระจากราชการส่วนกลางมากขึ้น เร่งรัดและสนับสนุนการสร้างงานรายได้ เพื่อยกระดับ คุณภาพชีวิตของประชาชนในกรุงเทพมหานครด้วยการแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านการจัดหาที่อยู่และสร้างแหล่งงาน การจัดการศึกษา ส่งเสริมการจัดระบบการขนส่งมวลชน ให้เชื่อมโยงเป็นโครงข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการเปรียบเทียบระหว่างนโยบายของรัฐบาลทั้งสองชุด คือ รัฐบาลนายชวน หลีกภัย และพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จะเห็นได้ว่านโยบายของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร มีรายละเอียดมากกว่า มีการกระจายงานไปทุกกระทรวงที่เกี่ยวข้องและลงลึกไปในรายละเอียดพอสมควร จึงถือได้ว่ามี การเตรียมพร้อมในการแถลงนโยบายต่อรัฐสภา แต่การนำเอานโยบายไปปฏิบัติเป็นภาระหน้าที่ที่ สำคัญ ช่วงระยะเวลาปีเศษในการบริหารราชการตามนโยบายที่แถลงไว้ นั้น บางส่วนได้เริ่มทำแล้ว บางส่วนยังไม่ได้ลงมือหรือไม่มีความคืบหน้า เช่น นโยบายด้านการศึกษาอันเป็นผลให้พรรค ฝ่ายค้านคือ พรรคประชาธิปัตย์ได้ยื่นถอดถอนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาต่อประธานวุฒิสภา เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2545 ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ 2540 มาตรา 304 นับได้ว่า เป็นรัฐมนตรีคนแรกที่ได้รับเกียรตินี้ มีนักการเมืองท่านหนึ่งเคยกล่าวไว้ว่าการบริหารงานตาม นโยบายที่ได้แถลงต่อรัฐสภาเป็นนโยบายที่ใช้ในการปฏิบัติตามรอบระยะเวลา 4 ปี ดังนั้น การจะ วิพากษ์วิจารณ์ใด ๆ แก่นโยบายของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ในขณะที่บริหารราชการมาได้เพียง 1

พิเศษ อาจไม่เป็นธรรมเนียมเพราะบางนโยบายอาจยังไม่เห็นผลในระยะเวลาอันใกล้แต่บางนโยบาย
ได้เห็นผลแล้วและสามารถนำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์ได้ว่าประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว การวัด
ความพึงพอใจสูงสุดจึงอยู่ที่ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ โดยตรงต่อการบริหารงานของรัฐบาล

วิเคราะห์แนวนโยบายของรัฐบาลพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร

จากนโยบายในการหาเสียงเลือกตั้งของพรรคไทยรักไทยหลัก ๆ ในการครองใจประชาชน
ในการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2545 บางส่วนมีดังนี้

1. นโยบายพักหนี้ของเกษตรกรจำนวน 3 ปี
2. นโยบายกองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท
3. นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค

จากทั้งสามนโยบายดังกล่าวเห็นได้ว่า รัฐบาลจะต้องใช้เงินจำนวนมากในการดำเนินการ
ตามนโยบายให้ประสบผลสำเร็จ ประกอบกับช่วงที่ประเทศกำลังประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ
ปัญหาที่ประเทศจะต้องดำเนินนโยบายประหยัด รัคเข้มงวดตนเองและจะต้องใช้วิธีการงบประมาณ
แบบขาดดุล อีกทั้งเป็นช่วงระยะเวลาที่จะต้องคืนเงินกู้ที่ได้กู้ยืมมาจากกองทุนการเงินระหว่าง
ประเทศ (IMF) เงินจำนวนมากมายังกล่าว จะมาจากที่ใด นโยบายดังกล่าวซึ่งถือได้ว่าเป็นการ
ท้าทายความสามารถของพรรคไทยรักไทยอย่างมาก ซึ่งจะได้กล่าวโดยละเอียดในแต่ละนโยบาย
ดังนี้

1. นโยบายพักหนี้ของเกษตรกรจำนวน 3 ปีนี้ คาดการณ์กันว่าจะมีเกษตรกรเข้าร่วมโครง
การจำนวนมาก และรัฐบาลจะต้องให้การสนับสนุนเงินแก่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส) ในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ยกยืมเงินแก่เกษตรกร เงิน
จำนวนดังกล่าวมีการคาดการณ์ว่าจะต้องใช้สูงถึงหลักหมื่นล้านบาทขึ้นไป เนื่องจากเกษตรกร
เกือบทั้งประเทศเป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ทั้งสิ้น เมื่อเป็นเช่นนี้จะทำให้ธนาคาร
แห่งนี้ไม่สามารถนำเงินที่มีผู้ชำระคืนไปหมุนเวียนในธุรกิจต่อไปทำให้รัฐจะต้องอุดหนุนเงินเพื่อ
ช่วยเหลือก่อนการเลือกตั้ง ซึ่งมีผู้ตั้งข้อสังเกตในสภาวะที่ประเทศขาดเงินเช่นนี้จะนำเงินมา
จากที่ใด แต่หลังจากได้มีการปฏิบัติกันจริงแล้ว ผลปรากฏว่าลูกหนี้ของธนาคารมิได้เข้าโครงการ
ทั้งหมด ส่วนหนึ่งมาจากที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ได้ออกมาตรการงูใจให้กับลูกค้า

ชั้นดีต่าง ๆ ที่คืนเงินตามกำหนดได้รับประโยชน์ตอบแทนในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย และเงินบางส่วนที่ต้องการอุดหนุนก็เป็นเงินจากธนาคารออมสินซึ่งเป็นธนาคารของรัฐเช่นกัน และธนาคารแห่งนี้ก็มีเงินที่มีได้ออกมาหาประโยชน์ เช่น ธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ ส่วนข้อที่เป็นข้อวิตกกังวลประการหนึ่งของนโยบายข้อนี้ก็คือ การพักหนี้ดังกล่าวจะเป็นการชักจูงให้เกิดลูกหนี้ที่คิดค้นมากขึ้น ทำให้วินัยทางการเงินของประเทศได้รับความเสียหาย ลูกค้ำชั้นดีจะเข้าโครงการทั้งหมด และอาจทำให้ลูกหนี้ของธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ ถึงโอกาสไม่จ่ายหนี้ให้แก่สถาบันการเงินอื่น ๆ ตามไปด้วย จะทำให้หนี้ NPL (Non Performing Loan) เพิ่มมากขึ้น แต่นับจนถึงปัจจุบันปรากฏว่านโยบายดังกล่าวมิได้มีการโต้เถียงหรือตำหนิอีกต่อไป ต้องยอมรับว่าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เองสามารถดำเนินมาตรการในการจูงใจลูกค้ำและรักษาลูกค้ำชั้นดีเพื่อดำรงสถานะของธนาคารได้ต่อไป

2. *นโยบายกองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท* นโยบายดังกล่าวได้ถูกนำไปใช้ในการหาเสียงและถือว่าโดนใจประชาชนส่วนใหญ่เป็นอย่างมาก แต่มีการตั้งข้อสังเกตว่ากองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้านบาทนี้ รัฐบาลจะนำเงินมาจากแหล่งใดเพราะหมู่บ้านในขณะนั้นที่ได้ขึ้นทะเบียนต่อกระทรวงมหาดไทยมีจำนวนกว่า 75,000 หมู่บ้าน หากจะดำเนินการตามโครงการจะต้องใช้เงินกว่า 75,000 ล้านบาท ในสถานะที่ประเทศขาดดุลงบประมาณและจะต้องใช้หนี้ที่กู้ยืมมาจะนำเงินมาจากที่ใด และแล้วรัฐบาลได้หาทางออกโดยนำเงินมาจากธนาคารออมสิน เงินกองทุนดังกล่าวบางท่านกล่าวว่า เป็นงบประมาณเช่นเดียวกับเงินต้นของพลตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช บางท่านให้ความเห็นว่าเป็นเงินที่ใช้เพียงกระตุ้นเศรษฐกิจทำนองเดียวกับ Miyazawa ของรัฐบาลชุนนายชวณ หลีกภัย และก็มีบางท่านให้ความเห็นว่าเงินดังกล่าวเป็นเงินที่สูงเกินไปเพราะจะไม่มีหมู่บ้านใดคืน ซึ่งมีผู้เห็นตรงกันว่าหากเป็นเช่นนี้แล้วธนาคารออมสินจะนำเงินจากที่ใดมาคืนให้แก่ประชาชนผู้ฝากเงิน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียน การซึ่งตกแก่รัฐบาลในการดำเนินนโยบายให้เป็นรูปธรรมและไม่เกิดความเสียหายให้แก่ผู้ฝากเงินของธนาคารออมสิน โดยยังคงยืนอยู่บนพื้นฐานของประโยชน์สุขร่วมกันของประชาชน

3. *โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค* โครงการดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นนโยบายสำคัญและเป็นหัวใจของรัฐบาลชุด พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีในสถานะเศรษฐกิจที่ต้องเผชิญกับมรสุมรอบด้าน คุลเงินงบประมาณเป็นลบเช่นนี้ มีผู้ตั้งคำถามกันมากมายว่า รัฐบาลจะนำเงินมาจากที่ใดมาอุดหนุนนโยบายนี้ คุณภาพการรักษา ยาที่จะให้แก่ผู้ป่วยจะเป็นเช่นไร นโยบายดังกล่าว

รัฐบาลประเทศอังกฤษภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เคยประสบความสำเร็จและชนะการเลือกตั้งมาแล้ว ซึ่งสภาวะของประเทศอังกฤษในอดีตแม้จะเทียบไม่ได้กับประเทศไทยในปัจจุบัน แต่เม็ดเงินที่จะใช้ในโครงการนี้จำนวนนับหมื่นล้านบาท (รายจ่ายต่อหัวประมาณ 1,200 บาทต่อคนต่อปี) จะยังไม่มีที่มาแน่ชัด แต่เมื่อเป็นนโยบายหลักของรัฐบาล จึงต้องดำเนินการให้บรรลุผล ผู้ที่ผลักดันและได้รับความไว้วางใจจากนายกรัฐมนตรีเพื่อให้ดูแลนโยบายนี้โดยตรงได้แก่นายแพทย์สุรพงษ์ สืบวงศ์ลี ซึ่งต้องทำงานอย่างหนักเพื่อให้นโยบายดังกล่าวสามารถบรรลุผล ปัญหาที่ตามมาก็คือ การทำความเข้าใจกับผู้ปฏิบัติคือ แพทย์ และบุคลากรต่างๆ ในโรงพยาบาล และสถานบริการของรัฐทุกแห่งทั่วประเทศ การบริหารงานที่ดีหรือธรรมาภิบาลหรือบรรษัทภิบาล ซึ่งจะถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวาง โรงพยาบาลใดหากต้องการให้สามารถเลี้ยงตนเองได้จะต้องทุ่มเทสรรพกำลัง ในการป้องกันหรือมิใช่ชุมชนหรือประชาชนที่อยู่ในบริเวณของตนมีสุขภาพอนามัยที่ดี ไม่ต้องเข้ารับการรักษาพยาบาลเพื่อให้เพียงพอกว่ารักษาพยาบาลรายหัวที่รัฐจัดสรรให้ ซึ่งการเป็นนโยบายการป้องกันโรคให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัยที่ดีในที่สุด

ความสำเร็จของนโยบายดังกล่าวขึ้นอยู่กับการบริหารงานนโยบายอย่างมีระบบความเอาใจใส่ของผู้บริหารงานในสถานพยาบาลแต่ละแห่งให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และในที่สุดหากนโยบายทั้งหมดของรัฐบาลสามารถเป็นไปตามที่แถลงไว้ต่อสภาเป็นไปตามความต้องการของประชาชน การที่พรรคการเมืองจะได้รับการเลือกตั้งกลับเข้ามาอีกครั้งหรือตลอดไป จึงขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐเป็นสำคัญ ประชาชนคือคำตอบสุดท้าย

นโยบายการปฏิรูประบบราชการ

การปฏิรูประบบราชการ เป็นอีกนโยบายหนึ่งที่รัฐบาลที่มีพรรคไทยรักไทยเป็นแกนนำในการผลักดันให้เกิดขึ้น โดยมีการแก้ไขกฎหมายที่สำคัญ 2 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน และพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม นอกจากนั้นเป็นการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกฎหมายทั้งสอง โดยมีหลักการและเหตุผลในการขอแก้ไขคือ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี กำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ปลัดกระทรวง รองปลัดกระทรวง และอธิบดีให้ชัดเจน มีการกำหนดเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ของงาน กำหนดการจัดตัด

ส่วนของส่วนราชการให้สอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม มีการวางแผนการใช้งบประมาณเพื่อให้มีประสิทธิภาพและให้ผลคุ้มค่า ทั้งนี้เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศและการให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยกำหนดให้การบริหารราชการตามแนวทางใหม่ต้องมีการกำหนดนโยบายเป้าหมาย และแผนการปฏิบัติงานเพื่อให้สามารถประเมินผลการปฏิบัติราชการในแต่ละระดับได้อย่างชัดเจน มีกรอบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นแนวทางในการกำกับกับการกำหนดนโยบาย มีการมอบหมายงานเพื่อลดขั้นตอนการปฏิบัติราชการและสมควรกำหนดการบริหารราชการในต่างประเทศให้เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างรวดเร็วและมีเอกภาพ

ตามร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรมใหม่นั้น ได้กำหนดให้มีการแบ่งกระทรวงใหม่เป็น 20 กระทรวง แยกตามส่วนงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ซึ่งจะเกิดกระทรวงใหม่ ๆ เกิดขึ้น เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงพลังงาน กระทรวงวัฒนธรรม เป็นต้น กระทรวงที่เกิดขึ้นใหม่นี้จะรับผิดชอบในส่วนองงานที่แต่เดิมกระทรวงต่าง ๆ มีการกิจเดียวกันใหม่ บางกระทรวงเกิดส่วนราชการใหม่ เช่น กระทรวงยุติธรรม เกิดสำนักงานสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ หรือที่บางท่านเรียกว่า เอฟ บี ไอ ซึ่งเรียกตามประเทศสหรัฐอเมริกา โดยกรมดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนคดีพิเศษ ที่จะต้องใช้ผู้มีความรู้ ความสามารถพิเศษเฉพาะด้านโดยตรง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความรวดเร็วและความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย

ประเทศไทยนับตั้งแต่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองปี พ.ศ. 2475 ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานของส่วนราชการมาโดยตลอด มากบ้าง น้อยบ้างสุดแล้วแต่่นโยบายของรัฐบาล หรือผู้มีอำนาจในการปกครองในแต่ละยุค แต่ละสมัย ไม่ว่าจะเป็นประกาศคณะปฏิวัติหรือประกาศคณะปฏิรูปก็ตามสุดแล้วแต่จะเรียกชื่อตามผู้ที่มีอำนาจในการตรากฎหมาย

รัฐบาลภายใต้การนำของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ได้ใช้ความพยายามในการปฏิรูประบบราชการของไทยใหม่ทั้งหมด วัตถุประสงค์เพื่อผลักดันให้แนวทางในการบริหารประเทศเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายต่าง ๆ รวมทั้งให้เป็นไปตามแนวนโยบายของรัฐบาลเอง โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้มีการยุบรวมหน่วยงานต่าง ๆ ให้เข้ามารวมกันและแยกออก โดยคำนึงถึงความคล่องตัวในการบริหารงาน และความพึงพอใจสูงสุดของประชาชน เพื่อง่าย

ต่อการบริหารงานและไม่เกิดการรวมศูนย์อำนาจ เป็นการกระจายอำนาจการบริหารราชการออกไปเพื่อรองรับตามที่กฎหมาย รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เช่น แต่เดิมมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการขุดเจาะน้ำบาดาลอยู่ในหลายกระทรวง ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์และเทคโนโลยี แต่ภายใต้พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ได้มีการยุบรวมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องเดียวกันเข้ามารวมอยู่ภายใต้กระทรวง หรือกรมเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการสั่งราชการ และเพื่อความสะดวกแก่ประชาชนในการติดต่อราชการ

พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ฉบับนี้ถือเป็น กฎหมายที่สำคัญของรัฐบาล ก่อนที่จะตราออกมาเป็นกฎหมายได้จะต้องผ่านการแก้ไข ทักท้วงจากหลายฝ่ายจนกระทั่งวันสุดท้ายก่อนที่จะนำพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนี้ขึ้นทูลเกล้าต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อลงพระปรมาภิไธย เพื่อประกาศใช้เป็น กฎหมายต่อไปนั้นก็มีการประลองกำลังระหว่างฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาล มีการชั่งชิงระยะเวลาในการยับยั้งของฝ่ายค้าน เพื่อมิให้กฎหมายมีผลได้ทันในเดือนตุลาคม 2545 อันเป็นการเริ่มต้นปีงบประมาณของประเทศ และมีผลทำให้ความประสงค์ของผู้นำรัฐบาลไม่สามารถบรรลุผลได้ แต่จากความช่วยเหลือของผู้ที่มีประสบการณ์และความชำนาญใน ทางกฎหมายของนักกฎหมายสำคัญบางคนทำให้รัฐบาลสามารถนำกฎหมายดังกล่าวประกาศใช้เป็นกฎหมายได้ทันแม้จะประกาศในราชกิจจานุเบกษาในวันที่ 2 ตุลาคม 2545 ซึ่งทำให้กฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้ในวันที่ 3 ตุลาคม 2545 ก็ตาม

พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ฉบับต่าง ๆ ถึง 23 ฉบับ โดยให้มีการเพิ่มกระทรวงขึ้นใหม่จากเดิมที่มีอยู่ 13 กระทรวง 1 ทบวง แต่ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ประกอบด้วย กระทรวงต่าง ๆ จำนวน 20 กระทรวง ซึ่งในระยะเริ่มแรกได้เกิดความล่าช้าของงานอยู่ระยะหนึ่ง รวมทั้งข้าราชการส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดจะต้องปรับตัวจากการที่ต้องย้ายกระทรวง หรือกรมที่ตนเองสังกัดอยู่เดิม กระทรวงใหม่เพิ่มขึ้นอีกจำนวน 6 กระทรวงนั้นยังไม่มีสำนักงานที่ทำงานเป็นของตนเองจะต้องอาศัยหน่วยงานในสังกัดอยู่ข้างหรือเช่าที่ทำการของเอกชนอยู่ข้าง แต่เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างได้ลงตัวไม่ว่าสถานที่ทำงานก็ดี ตำแหน่งของงานก็ดี ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะพิสูจน์ผลงานของรัฐบาลว่า การปฏิรูประบบราชการประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใด ระบบราชการ ไม่ว่าในประเทศใดคือส่วนที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้กลไกของประเทศ เดิน

ทางไปข้างหน้าหรือถอยหลัง จำนวนข้าราชการที่มีอยู่จำนวนมากจนในช่วงหนึ่งจนถึงปัจจุบันได้มีการให้ข้าราชการสมัครใจลาออกจากงานก่อนกำหนดเพื่อลดจำนวนข้าราชการและความซ้ำซ้อนของงานลง แต่ถึงอย่างไรก็ตามจำนวนข้าราชการในปัจจุบันก็ยังคงมีอยู่เป็นจำนวนมากโดยเปรียบเทียบได้จากจำนวนเงินค่าใช้จ่ายประจำซึ่งเป็นเงินเดือนต่าง ๆ คิดเป็นสัดส่วนถึงกว่าร้อยละ 70 ของจำนวนเงินงบประมาณทั้งหมดของประเทศ จะมีเหลือเป็นงบประมาณในการลงทุนเพื่อให้เกิดการสร้างงานจริง ๆ เพียงร้อยละ 10 เท่านั้น ทุกรัฐบาลจึงพยายามลดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ลงโดยการจ้างให้น้อยและจะรับและบรรจุใหม่เฉพาะตำแหน่งที่มีความสำคัญและต้องการจริง ๆ เท่านั้น

พระราชบัญญัติฉบับนี้จะสามารถสัมฤทธิ์ผลตามที่ผู้นำประเทศต้องการหรือไม่ เพียงใดนั้น ระยะเวลาจะเป็นเครื่องพิสูจน์นโยบายของรัฐจะประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใด ข้าราชการหรือระบบราชการเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นที่สำคัญที่สุดคือ ประชาชนภายในชาติต้องให้ความร่วมมือ ร่วมใจสำนึกถึงความเป็นไทย มีวิถีชีวิตอย่างไทย พึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพิงต่างชาติมีระเบียบวินัยในการทำงาน มีความซื่อสัตย์ สุจริต และช่วยกันพัฒนาประเทศชาติให้ไปสู่ความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงต่อไป

แนวทางการจัดบทบาทภารกิจและโครงสร้างองค์กรภาครัฐสู่ “ราชการยุคใหม่”

ปัจจุบันหน่วยราชการไทยส่วนใหญ่มีการจัดโครงสร้างองค์กรที่อิงรูปแบบการบริหารและวิธีการดำเนินงานที่ได้ออกแบบและถ่ายทอดมาตั้งแต่ในอดีต มีการเพิ่มองค์กรและขยายหน่วยงานเป็นระยะตามภารกิจที่หน่วยงานราชการแต่ละหน่วยเห็นว่ามีความจำเป็น การขุดเลิกหน่วยงานหรือภารกิจที่ลดความจำเป็นทำได้ยากและไม่มีการวิเคราะห์ในภาพรวมมาเป็นเวลากว่า 100 ปี ผลปรากฏว่าโครงสร้างองค์กรของหน่วย ราชการหลายหน่วยงานมีบทบาทภารกิจที่ซ้ำซ้อน หน่วยงานกระจัดกระจาย การบริหารนโยบายหลายเรื่องขาดเอกภาพ และสิ้นเปลือง สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการบริหาร บ้านเมือง ตลอดจนการพัฒนาประเทศในยุคปัจจุบันที่โลกของเราได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งจากกระแสโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีด้านขนส่ง การสื่อสารโทรคมนาคม และคอมพิวเตอร์ การพัฒนาความสามารถของภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชน รวมถึงการพัฒนาสู่สังคมประชาธิปไตยและความตื่นตัวของประชาชนที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานภาครัฐ

เงื่อนงำและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปมากเหล่านี้ ทำให้ทั่วโลกภาครัฐโดยรวมถ้าสมัยไม่สามารถเป็นพลังขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีอุปสรรคมากในการดำเนินงานตามนโยบายแห่งรัฐและนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ ความถ้าสมัย คือประสิทธิภาพและคุณภาพเป็นปัญหาสำคัญที่ถ่วงรั้งให้ระบบราชการไม่สามารถสนองการเปลี่ยนแปลงของความต้องการของประชาชน ผู้รับบริการได้ทันทั่วถึง จึงจำเป็นต้องปฏิรูประชากรขนานใหญ่ให้ระบบราชการเป็นราชการยุคใหม่ที่มีศักยภาพที่จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมไทยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในสังคมโลก ตอบสนองความต้องการของประชาชน สังคมและประเทศชาติได้อย่างแท้จริง

ลักษณะราชการยุคใหม่

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญในการปรับปรุงระบบการบริหารงานภาครัฐ กระแสความคิดหลักของการปฏิรูประบบราชการยุคใหม่เน้นการปรับภาคราชการให้มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน โปร่งใส เป็นธรรม และคุณภาพสูง สามารถให้บริการตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ การปฏิรูประชากรจึงเป็นการกิจที่รัฐบาลในประเทศต่าง ๆ ได้ทุ่มเทในการพลิกโฉมและพัฒนาาระบบราชการเพื่อให้ได้ระบบราชการยุคใหม่หลังการปฏิรูปที่มีลักษณะสำคัญดังนี้

1. รัฐจะมีบทบาทที่เฉพาะในส่วนที่จำเป็นจะต้องทำเท่านั้นเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนมีบทบาทมากขึ้น
2. การบริหารจัดการภายในภาคราชการจะมีความรวดเร็ว คุณภาพสูง ประสิทธิภาพสูง
3. การจัดองค์กรมีความกะทัดรัด คล่องตัว ปรับเปลี่ยนได้อย่างรวดเร็วเน้นการทำงานที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ
4. มีลักษณะของการทำงานที่ทันสมัย ใช้เทคโนโลยี เครื่องมือ อุปกรณ์ที่เหมาะสมต่อการทำงาน
5. ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีคุณภาพสูง
6. ข้าราชการทำงานมุ่งผลสัมฤทธิ์โดยมีประชาชนเป็นเป้าหมาย

7. มีกลไกการบริหารงานบุคคลที่หลากหลาย มีระบบค่าตอบแทนที่เป็นธรรมเพื่อเปิดโอกาสให้คนไทยที่มีคุณภาพเต็มใจมารับราชการเป็นอาชีพ
8. มีวัฒนธรรมและบรรยากาศในการทำงานแบบมีส่วนร่วม
9. มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้

วัตถุประสงค์ของการปฏิรูประบบราชการของไทย

จากภาพรวมของราชการยุคใหม่ที่เป็นที่ยอมรับในสากลและมีบทพิสูจน์จากประสบการณ์ของประเทศต่าง ๆ แล้วว่า การที่จะนำประเทศออกจากปัญหาวิกฤตที่ประสบอยู่ การสร้างความมั่นคง เสถียรภาพในสังคม และการสร้างสมรรถนะให้แก่ประเทศจำเป็นต้องที่ภาครัฐต้องเป็นภาครัฐที่มีขีดความสามารถสูง (เป็น High performance government) เพื่อบรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ การปฏิรูประบบราชการของไทยจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ยกกระดับขีดความสามารถและสร้างประสิทธิภาพโดยรวมของหน่วยราชการ
2. สร้างและฟื้นฟูความเชื่อมั่นของประชาชนและสังคมต่อระบบราชการ
3. สร้างระบบราชการให้ตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของประชาชน
4. มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. สนับสนุนภาคประชาชนและภาคธุรกิจเอกชนให้เติบโตมีความเข้มแข็งและเป็นกลไกหลักในการพัฒนาประเทศ

จุดเน้นของการปฏิรูประบบราชการ

เพื่อให้การปฏิรูประบบราชการเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมในระยะเวลาที่กำหนดไว้ จึงสมควรที่จะเน้นการดำเนินงานใน 5 เรื่องหลักที่จะสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล ดังนี้คือ

1. ขจัดภารกิจที่ไม่จำเป็นและให้ความสำคัญต่อภารกิจหลักเพื่อปรับระบบราชการให้มีขนาดเล็กลง แต่มีประสิทธิภาพสูง
2. ปรับปรุงระบบการบริหารงานของหน่วยราชการเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหาร วัตถุประสงค์ของงานได้และสามารถตรวจสอบได้

3. ปรับแนวทางและวิธีการบริหารงบประมาณ โดยให้น้ำหนักนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาของรัฐเป็นตัวกำหนด (Strategic based budgeting) เพื่อใช้ระบบงบประมาณแนวใหม่เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนการปฏิรูประบบราชการ

4. จัดระบบการบริหารบุคคล และเงินเดือนค่าตอบแทนของระบบราชการใหม่เพื่อสร้างข้าราชการมืออาชีพและสร้างกลไกการส่งเสริมให้คนมีคุณภาพสูงมารับราชการเป็นอาชีพ การบำรุงขวัญกำลังใจเพื่อให้ข้าราชการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์และสร้างประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม

5. ปรับระบบการให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนและประชาสังคมมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการตรวจสอบงานภาครัฐมากขึ้น

ยุทธศาสตร์ในการดำเนินการ

การปฏิรูประบบราชการเพื่อให้มีสมรรถนะสูงขึ้นและมีขีดความสามารถในการทำงานตามบทบาทภารกิจที่สังคมและประชาชนต้องการจำเป็นต้องเริ่มที่การปรับบทบาทภารกิจให้ชัดเจนและจัดระบบราชการให้เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and effectiveness) โดยมียุทธศาสตร์หลักในการดำเนินงาน 4 ประการ คือ

1. ต้องจัดโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐให้กะทัดรัด คล่องตัว มีเอกภาพในการตัดสินใจรับผิดชอบและแก้ปัญหา โดยมีบทบาทภารกิจที่ชัดเจนวัดผลสำเร็จได้ และมีสายสัมพันธ์ในการดำเนินบทบาทภารกิจที่เกี่ยวข้องกัน (มีการจัดองค์กรที่เป็น Agenda based organization) มีผู้รับผิดชอบการบริหารงานและผลงานตามบทบาทภารกิจที่ได้รับมอบหมายที่ชัดเจนทั้งในระดับการเมืองและประจำ

2. จัดระบบงบประมาณให้เป็นงบประมาณเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic based budgeting) เป็นการปรับระบบการจัดสรรเงินภาษีอากรให้ตอบให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนและเป็นกลไกผลักดันการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง

3. สร้างระบบการทำงานที่สั้น รวดเร็ว มีผู้รับผิดชอบ วัดผลงานได้โดยให้ค่าตอบแทนตามผลงาน (Performance based incentive) ซึ่งต้องปรับรื้อระบบข้าราชการและการบริหารงานบุคคลภาครัฐทั้งระบบ ตั้งแต่ระบบการจ้างงานตำแหน่ง การเลื่อนขั้น การให้ค่าตอบแทนที่เน้นผลงาน และเงื่อนไขในการรับราชการ (Term and condition) สร้างระบบสรรหาแต่งตั้งของราชการให้

เป็นระบบเปิดมากขึ้น เป็นระบบที่โปร่งใส และเป็นธรรม เพื่อให้เกิดการแข่งขันและสามารถได้ผู้บริหารระดับต่าง ๆ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีความสามารถเป็นมืออาชีพ

4. ปรับปรุงกลไกการทำงานของหน่วยราชการให้สามารถแข่งขันได้กับภาคอื่น ๆ ทั้งด้านต้นทุน วิธีการดำเนินงาน คุณภาพของการให้บริการ และความพึงพอใจของผู้รับบริการ โดยต้องปรับทัศนคติและกรอบความคิดของข้าราชการให้เป็นผู้มีมาตรฐานในวิชาชีพ มีจรรยาบรรณในการทำงานและการให้บริการที่เป็นมาตรฐานเดียวกันอย่างเท่าเทียม ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นการเล่นพรรคเล่นพวกหรือเป็นทวิมาตรฐาน

ในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดบทบาทภารกิจและการจัดโครงสร้างราชการใหม่ มีแนวทางดังนี้

1. รักษาของเดิมที่ดีอยู่แล้ว
2. รื้อสิ่งเก่าที่ชำรุดหรือล้าสมัย
3. สร้างเสริมสิ่งใหม่ให้ทันโลกในปัจจุบัน
4. พัฒนาคณะเพื่อยกคุณภาพและคุณธรรม
5. เปลี่ยนแปลงจากภายในเพื่อความยั่งยืน
6. แสวงหาแนวร่วมจากสังคม

การปฏิรูปส่วนราชการใหม่ตามแนวความคิดของรัฐบาลชุดนี้ ชีคหลักการทำงานโดยมีผู้มีอำนาจสูงสุด (ซีอีโอ) ถัดขั้นตอนในการทำงาน โดยหัวหน้า ซีอีโอ มีอำนาจในการตัดสินใจได้ทันที ไม่จำเป็นต้องเสนอกลับมายังส่วนกลาง แต่ผลสำเร็จจะมากหรือน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับจิตสำนึกของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจว่ามีความรู้ความเข้าใจในการใช้อำนาจของตนมากน้อยเพียงใด การเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนเพียงใดจึงถือว่าเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความก้าวหน้า สนับสนุน หรือสร้างปัญหา การรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น หรือการไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น ใ้ใช้พวกมากในการตัดสินใจปัญหาหรือใช้กฎหมายเหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัญหาในการทำลายความสามารถในการดำเนินการ ไปตามแนวทางที่รัฐบาลได้แถลงนโยบายไว้ต่อรัฐสภา

คณะรัฐบาล ทักษิณ ชินวัตร (17 กุมภาพันธ์ 2544)

(ทักษิณ 1)

นายกรัฐมนตรี

พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร

รองนายกรัฐมนตรี

พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ

นายสุวิทย์ คุณกิตติ

ศาสตราจารย์เคช บุญหลง

นายปองพล อดิเรกสาร

นายพิทักษ์ อินทรวินิจฉัย

รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

นายจาตุรนต์ ฉายแสง

พลเอกธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา

นายสมศักดิ์ เทพสุทิน

นายกระแส ชนะวงศ์

รัฐมนตรีและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่าง ๆ

กระทรวงกลาโหม

พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ

พลเอกยุทธศักดิ์ ศศิประภา

กระทรวงการคลัง

นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์

นายวราเทพ รัตนากร

ร้อยเอกสุชาติ เชาววิเศษ

กระทรวงการต่างประเทศ

นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นายชูชีพ หาญสวัสดิ์

นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์

นายนที ขลิบทอง

กระทรวงคมนาคม

นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา

นายประชา มาลินนท์

นายพงศกร เหลาหวิเชียร

กระทรวงพาณิชย์	นายอศิษฐ์ โปธารามิก
กระทรวงมหาดไทย	นายสุวรรณ วลัยเสถียร ร้อยตำรวจเอกประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ นายสรอรรถ กลิ่นประทุม นายสมบัติ อุทัยสง
กระทรวงยุติธรรม	นายพงษ์เทพ เทพกาญจนา
กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม	นายเดช บุญหลง
กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม	นางลดาวัลย์ วงศ์ศรีวงศ์
กระทรวงศึกษาธิการ	นายสนธยา คุณปลื้ม นายเกษม วัฒนชัย
กระทรวงสาธารณสุข	นายจำลอง ครุฑขุนทด นางสุภารัตน์ เกตุราพันธ์ นายสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี
กระทรวงอุตสาหกรรม	นายสุริยะ จรุงเรืองกิจ นายพิเชษฐ สติรชวาล
ทบวงมหาวิทยาลัย	นายสุธรรม แสงประทุม

คณะรัฐบาล ทักษิณ ชินวัตร (14 มิถุนายน 2544)

(ทักษิณ 2)

นายกรัฐมนตรี	พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร
รองนายกรัฐมนตรี	พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ นายสุวิทย์ คุณกิตติ ศาสตราจารย์เดช บุญหลง

รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

นายปองพล อดิเรกสาร
นายพิทักษ์ อินทรวินัยนันท์

นายจาตุรนต์ ฉายแสง
พลเอกธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา
นายสมศักดิ์ เทพสุทิน
นายกระแส ชนะวงส์

**รัฐมนตรีและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่าง ๆ
กระทรวงกลาโหม**

พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ
พลเอกยุทธศักดิ์ ศศิประภา

กระทรวงการคลัง

นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์
นายวราเทพ รัตนากร

กระทรวงการต่างประเทศ

ร้อยเอกสุชาติ เชาววิเศษ
นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นายชูชีพ หาญสวัสดิ์
นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์

กระทรวงคมนาคม

นายชนธิ ขลิบทอง
นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา

กระทรวงพาณิชย์

นายประชา มาลีนนท์
นายพงศกร เหลาหวิเชียร

กระทรวงมหาดไทย

นายอดิศักดิ์ โพธารามิก
นายสุวรรณ วลัยเสถียร

กระทรวงยุติธรรม

ร้อยตำรวจเอกประชัย เปี่ยมสมบูรณ์
นายสรอรรถ กลิ่นประทุม

นายสมบัติ อุทัยสาง

นายพงษ์เทพ เทพกาญจนา

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

นายเดช บุญหลง
นางลดาวัลย์ วงศ์ศรีวงศ์

กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

นายสนธยา คุณปลื้ม

กระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร
นางสิริกร มณีรินทร์

กระทรวงสาธารณสุข

นายจำลอง ครุฑขุนทด
นางสุดารัตน์ เกยุราพันธ์
นายสุรพงษ์ สืบวงศ์ดี

กระทรวงอุตสาหกรรม

นายสุริยะ จีรุงเรืองกิจ
นายพิเชษฐ สติรชวาล

ทบวงมหาวิทยาลัย

นายสุธรรม แสงประทุม

คณะรัฐบาล ทักษิณ ชินวัตร (9 ตุลาคม 2544)

(ทักษิณ 3)

นายกรัฐมนตรี

พ.ศ.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร

รองนายกรัฐมนตรี

พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ
ศาสตราจารย์เดช บุญหลง
นายปองพล อติเรกสาร
นายพิทักษ์ อินทรวินัยนันท์
นายสมคิด จาคูศรีพิทักษ์

รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

นายจาตุรนต์ ฉายแสง
พลเอกธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา
นายสมศักดิ์ เทพสุทิน
นายกระแส ชนะวงศ์

รัฐมนตรีและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่าง ๆ	
กระทรวงกลาโหม	พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ พลเอกยุทธศักดิ์ ศศิประภา
กระทรวงการคลัง	นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ นายวราเทพ รัตนากร ร้อยเอกสุชาติ เชาววิศิษฏ์
กระทรวงการต่างประเทศ	นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	นายชูชีพ หาญสวัสดิ์ นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ นายนที ขลิบทอง
กระทรวงคมนาคม	นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา นายประชา มาติณนที นายพงศกร เหลาหวิเชียร
กระทรวงพาณิชย์	นายอดิษฐ์ โภธารามิก นายสุวรรณ วลัยเสถียร
กระทรวงมหาดไทย	ร้อยตำรวจเอกประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ นายสรอรรถ กลิ่นประทุม นายสมบัติ อุทัยสง
กระทรวงยุติธรรม	นายพงษ์เทพ เทพกาญจนา
กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม	นายเดช บุญหลง นางลดาวัลย์ วงศ์ศรีวงศ์
กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม	นายสนธยา คุณปลื้ม
กระทรวงศึกษาธิการ	นายสุวิทย์ คุณกิตติ นางสิริกร มณีรินทร์ นายจำลอง ครุฑขุนทด

กระทรวงสาธารณสุข

นางศุภารัตน์ เกษราพันธ์

นายสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี

กระทรวงอุตสาหกรรม

นายสุริยะ จีรุงเรืองกิจ

นายพิเชษฐ สติรชวาล

ทบวงมหาวิทยาลัย

นายสุธรรม แสงประทุม

คณะรัฐบาล ทักษิณ ชินวัตร (5 มีนาคม 2545)

(ทักษิณ 4)

นายกรัฐมนตรี

พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร

รองนายกรัฐมนตรี

พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ

ศาสตราจารย์เดช บุญหลง

นายปองพล อดิเรกสาร

นายพิทักษ์ อินทรวิทยนันท์

นายสมคิด จาคูศรีพิทักษ์

นายกร ทักษะรังสี

รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

พลเอกธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา

นายสมศักดิ์ เทพสุทิน

นายกระแส ชนะวงศ์

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา

นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ

รัฐมนตรีและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่าง ๆ

กระทรวงกลาโหม

พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ

พลเอกยุทธศักดิ์ ศศิประภา

กระทรวงการคลัง	นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ นายวราเทพ รัตนากร ร้อยเอกสุชาติ เชาว์วิศิษฐ
กระทรวงการต่างประเทศ	นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	นายชูชีพ หาญสวัสดิ์ นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ นายนที ขลิบทอง
กระทรวงคมนาคม	นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา นายประชา มาลินนที นายพงศกร เหลาหวีเชียร นายนิกร จำนง
กระทรวงพาณิชย์	นายอดิษฐ์ โปธารามิก นายสุวรรณ วัลย์เสถียร นายเนวิน ชิดชอบ
กระทรวงมหาดไทย	ร้อยตำรวจเอกประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ นายสรอรรถ กลิ่นประทุม นายสมบัติ อุทัยสาง
กระทรวงยุติธรรม	นายจาตุรนต์ ฉายแสง
กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม	นายเดช บุญหลง นางลดาวัลย์ วงศ์ศรีวงศ์
กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม	นายสนธยา คุณปลื้ม
กระทรวงศึกษาธิการ	นายสุวิทย์ คุณกิตติ ดร.ศิริกร มณีรินทร์
กระทรวงสาธารณสุข	นางสุดารัตน์ เกตุราพันธ์ นายสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี

กระทรวงอุตสาหกรรม

นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ

นายพิเชษฐ สติรชวาล

ทบวงมหาวิทยาลัย

นายสุธรรม แสงประทุม

คณะรัฐบาล ทักษิณ ชินวัตร (ปรับ 3 ตุลาคม 2545)

(ทักษิณ 5)

นายกรัฐมนตรี

พ.ต.ท. คร.ทักษิณ ชินวัตร

รองนายกรัฐมนตรี

พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ

นายสุวิทย์ คุณกิตติ

นายจาตุรนต์ ฉายแสง

นายกร ทัพพะรังสี

นายพรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช

นายวิษณุ เครืองาม

รัฐมนตรีและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่าง ๆ

กระทรวงกลาโหม

พลเอกธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา

กระทรวงการคลัง

นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์

นายวราเทพ รัตนากร

ร้อยเอกสุชาติ เชาววิศิษฐ

กระทรวงการต่างประเทศ

นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย

กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา

นายสนธยา คุณปลื้ม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

นายอนุรักษ์ จูริมาศ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นายสรอรรถ กลิ่นประทุม

นายเนวิน ชิดชอบ

กระทรวงคมนาคม

นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ

นายพิเชษฐ สติรชวาล

นายนิกร จำนง

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	นายสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี
กระทรวงพลังงาน	นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา
กระทรวงพาณิชย์	นายอติศัย โพธารามิก
กระทรวงมหาดไทย	นายวัฒนา เมืองสุข
	นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา
	นายประชา มาติณห์
	นายประมวล รุจนเสรี
กระทรวงยุติธรรม	ร้อยตำรวจเอกประชัย เปี่ยมสมบูรณ์
กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม	นายสุวิจน์ ทิปตพัลลภ
กระทรวงวัฒนธรรม	นางอุไรวรรณ เทียนทอง
กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม	นายพินิจ จารุสมบัติ
กระทรวงศึกษาธิการ	นายปองพล อดิเรกสาร
	นางสิริกร มณีรินทร์
กระทรวงสาธารณสุข	นางสุภารัตน์ เกยุราพันธ์
	พลตำรวจเอกประชา พรหมนอก
กระทรวงอุตสาหกรรม	นายสมศักดิ์ เทพสุทิน

คณะรัฐบาล ทักษิณ ชินวัตร (ปรับ 8 กุมภาพันธ์ 2546)

(ทักษิณ 6)

นายกรัฐมนตรี	พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร
รองนายกรัฐมนตรี	พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ

	นายสุวิทย์ คุณกิตติ
	นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์
	นายจาตุรนต์ ฉายแสง
	นายกร ทัพพะรังสี
	ร้อยตำรวจเอกประชัย เปี่ยมสมบูรณ์
	นายวิญญู เครืองาม
รัฐมนตรีและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่าง ๆ	
กระทรวงกลาโหม	พลเอกธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา
กระทรวงการคลัง	ร้อยเอกสุชาติ เชาววิเศษ
	นายวราเทพ รัตนากร
กระทรวงการต่างประเทศ	นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย
กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา	นายสนธยา คุณปลื้ม
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	
	นายอนุรักษ์ จูริมาศ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	นายสรอรรถ กลิ่นประทุม
	นายเนวิน ชิดชอบ
กระทรวงคมนาคม	นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ
	นายพิเชษฐ สติรชวาล
	นายนิกร จำนง
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	
	นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	
	นายสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี
กระทรวงพลังงาน	นายแพทย์พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช
กระทรวงพาณิชย์	นายอดิศักดิ์ โทธารามิก
	นายวัฒนา เมืองสุข

กระทรวงมหาดไทย	นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา นายประชา มาติณนที นายประมวล รุจนเสรี
กระทรวงยุติธรรม	นายพงษ์เทพ เทพกาญจนา
กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม	นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ
กระทรวงวัฒนธรรม	นางอุไรวรรณ เทียนทอง
กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม	นายพินิจ จารุสมบัติ
กระทรวงศึกษาธิการ	นายปองพล อดิเรกสาร นางสิริกร มณีรินทร์
กระทรวงสาธารณสุข	นางสุดารัตน์ เกษราพันธ์ พลตำรวจเอกประชา พรหมนอก
กระทรวงอุตสาหกรรม	นายสมศักดิ์ เทพสุทิน

คณะรัฐบาล ทักษิณ ชินวัตร (ปรับ 8 พฤศจิกายน 2546)

(ทักษิณ 7)

นายกรัฐมนตรี	พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร
รองนายกรัฐมนตรี	พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ นายสุวิทย์ คุณกิตติ นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ ร้อยตำรวจเอกประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ นายวิษณุ เครืองาม นายจาตุรนต์ ฉายแสง นายโกสิน พลกุล

รัฐมนตรีและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่าง ๆ	
กระทรวงกลาโหม	พลเอกธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา
กระทรวงการคลัง	ร้อยเอกสุชาติ เชาววิเศษ
	นายวราเทพ รัตนากร
กระทรวงการต่างประเทศ	นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย
กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา	นายสนธยา คุณปลื้ม
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	
	นายสรอรรถ กลิ่นประทุม
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	นายสมศักดิ์ เทพสุทิน
	นายเนวิน ชิดชอบ
กระทรวงคมนาคม	นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ
	นายวิเชษฐ เกษมทองศรี
	นายนิกร จำนง
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	
	นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	
	นายสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี
กระทรวงพลังงาน	นายแพทย์พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช
กระทรวงพาณิชย์	นายวัฒนา เมืองสุข
	นายพงษ์ศักดิ์ รักษพงศ์ไพศาล
กระทรวงมหาดไทย	นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา
	นายประชา มาสินนถ์
	นายประมวล รุจนเสรี
กระทรวงยุติธรรม	นายพงษ์เทพ เทพกาญจนา
กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม	นางอุไรวรรณ เทียนทอง
กระทรวงวัฒนธรรม	นายอนุรักษ์ จูริมาศ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	นายสมศักดิ์ เทพสุทิน
	นายเนวิน ชิดชอบ
กระทรวงคมนาคม	นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ
	นายวิเชษฐ เกษมทองศรี
	นายนิกร จำนง
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	นายสุวิทย์ คุณกิตติ
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	นายสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี
กระทรวงพลังงาน	นายแพทย์พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช
กระทรวงพาณิชย์	นายวัฒนา เมืองสุข
	นายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล
กระทรวงมหาดไทย	นายโกศล พลกุล
	นายประชา มาติณนธ์
	นายประมวล รุจนเสรี
กระทรวงยุติธรรม	นายพงษ์เทพ เทพกาญจนา
กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม	นางอุไรวรรณ เทียนทอง
กระทรวงวัฒนธรรม	นายอนุรักษ์ จูริมาศ
กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม	นายกร ทัพพะรังสี
กระทรวงศึกษาธิการ	นายอดิศักดิ์ โปธารามิก
	นายสุธรรม แสงประทุม
กระทรวงสาธารณสุข	นางสุดารัตน์ เกยุราพันธุ์
	นางสิริกร มณีรินทร์
กระทรวงอุตสาหกรรม	นายพินิจ จารุสมบัติ

คณะรัฐบาล ทักษิณ ชินวัตร (ปรับ 30 มิถุนายน 2547)

(ทักษิณ 9)

นายกรัฐมนตรี	พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร
รองนายกรัฐมนตรี	พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ พลเอกธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา ร้อยตำรวจเอกประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ นายวิญญู เครื่องงาม นายจาตุรนต์ ฉายแสง นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ
รัฐมนตรีและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่าง ๆ	
กระทรวงกลาโหม	พล.อ.เชษฐา ฐานะจาโร
กระทรวงการคลัง	นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ ร้อยเอกสุชาติ เชาววิวิสัย นายวราเทพ รัตนากร
กระทรวงการต่างประเทศ	นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย
กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา	นายสนธยา คุณปลื้ม
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	นายสรอรรถ กลิ่นประทุม
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	นายสมศักดิ์ เทพสุทิน นายเนวิน ชิดชอบ
กระทรวงคมนาคม	นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ นายวิเชษฐ เกษมทองศรี นายนิกร จำนง
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	นายสุวิทย์ คุณกิตติ

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

นายสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี

กระทรวงพลังงาน

นายแพทย์พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช

กระทรวงพาณิชย์

นายวัฒนา เมืองสุข

นายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล

กระทรวงมหาดไทย

นายโกศล พลกุล

นายประชา มาลินนที

กระทรวงยุติธรรม

นายพงษ์เทพ เทพกาญจนา

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

นางอุไรวรรณ เทียนทอง

กระทรวงวัฒนธรรม

นายอนุรักษ์ จูริมาศ

กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

นายกร ทัพพะรังสี

กระทรวงศึกษาธิการ

นายอดิษฐ์ โภธารามิก

นายสุธรรม แสงประทุม

กระทรวงสาธารณสุข

นางสุดารัตน์ เกยุราพันธ์

นายอนุทิน ชาญวีรกูล

กระทรวงอุตสาหกรรม

นายพินิจ จารุสมบัติ

กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

พล.อ.เชษฐา ฐานะจาโร

กระทรวงศึกษาธิการ

นายอดิษฐ์ โพธารามิก

นางสิริกร มณีรินทร์

กระทรวงสาธารณสุข

นางสุดารัตน์ เกยุราพันธ์

พลตำรวจเอกจำลอง เอี่ยมแจ้งพันธุ์

กระทรวงอุตสาหกรรม

นายพินิจ จารุสมบัติ

คณะรัฐบาล ทักษิณ ชินวัตร (ปรับ 10 มีนาคม 2547)

(ทักษิณ 8)

นายกรัฐมนตรี

พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร

รองนายกรัฐมนตรี

พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ

พลเอกธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา

ร้อยตำรวจเอกประชัย เปี่ยมสมบูรณ์

นายวิษณุ เครืองาม

นายจาตุรนต์ ฉายแสง

รัฐมนตรีและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่าง ๆ

กระทรวงกลาโหม

พล.อ.เชษฐา ฐานะจาโร

กระทรวงการคลัง

นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์

ร้อยเอกสุชาติ เชาว์วิศิษฐ์

นายวราเทพ รัตนากร

กระทรวงการต่างประเทศ

นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย

กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา

นายสนธยา คุณปลื้ม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

นายสรอรรถ กลิ่นประทุม